

Δημιουργία Ιστορικής Ψηφιακής Βάσης για την Περίοδο 1955-1960: Πρακτικές, Προβλήματα, Προκλήσεις

Ανδρέας Κ. Ανδρέου, Φίλιππος Χ. Τσιμπόγλου, Βασιλική Β. Κουκουνίδου

{andlib, ftsimp, sylviek}@ucy.ac.cy

Περίληψη

Στην εισήγηση αυτή εξετάζονται οι πρακτικές που ακολούθησε η Βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου Κύπρου (ΒΠΚ) στην προσπάθειά της να δημιουργήσει μια ψηφιακή βάση με δύο συλλογές και ένα αρχείο, που αφορούν την ιστορική για την Κύπρο περίοδο 1950-1960. Αναφορά γίνεται και στα ορατά αποτελέσματα της πολιτικής ανοίγματος της Βιβλιοθήκης προς την κοινωνία, το οποίο συντέινε ώστε οργανισμοί και μεμονωμένα άτομα να εμπιστευτούν στη ΒΠΚ τα πολύτιμα αρχεία και συλλογές τους. Αναλύονται επίσης τα προβλήματα που αντιμετώπιστηκαν ώστε τα τεκμήρια των συλλογών να ψηφιοποιηθούν και να οργανωθούν αρμονικά σε μια κοινή βάση.

Τέλος, αναφέρονται οι προκλήσεις και τα μελλοντικά σχέδια της ΒΠΚ σχετικά με τις ψηφιακές της συλλογές και τίθενται κάποιοι γενικότεροι προβληματισμοί που αφορούν την αλληλοσύνδεσή τους με άλλες βάσεις, καταλόγους, αποθετήρια κτλ.

Λέξεις κλειδιά: Ψηφιοποίηση, Ηλεκτρονική Βάση Δεδομένων, Αρχεία, Κοινωνία της πληροφόρησης, Κύπρος, Ιστορία, Συνεργασία μεταξύ βιβλιοθηκών, Λογισμικά συστήματα.

Η ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΚΥΠΡΟΥ (ΒΠΚ) ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ

Ένας από τους διακηρυγμένους στόχους της ΒΠΚ είναι και το άνοιγμά της προς την τοπική κοινωνία και η συμβολή της στη διάδοση της πληροφορίας (Τσιμπόγλου, 2002). Είναι εξάλλου καταγραμμένο και στους κανόνες λειτουργίας της ΒΠΚ ότι στόχος της είναι «να εξυπηρετεί στο μέτρο των δυνατοτήτων της, και σε βαθμό που να μην παραβλάπτεται το έργο της ακαδημαϊκής κοινότητας, τα μέλη της ευρύτερης επιστημονικής κοινότητας της Κύπρου» (Βιβλιοθήκη Πανεπιστημίου Κύπρου, 1996).

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο η ΒΠΚ έχει αναλάβει μια σειρά από έργα ψηφιοποίησης (βλέπε Παράρτημα) και προώθησης της γνώσης και της πληροφόρησης μέσα στην κυπριακή κοινωνία και έχει συμβάλει, στο μέτρο των δυνατοτήτων της, και στη διάδοση της γνώσης και εκτός Κύπρου, π.χ. η δημιουργία Ελληνικής Ηλεκτρονικής Βιβλιοθηκονομικής Βάσης – e-BIBA και συνεργασία της με το διεθνές βιβλιοθηκονομικό ηλεκτρονικό αποθετήριο E-LIS (Φραντζή κ.ά., 2007).

Το Πανεπιστήμιο Κύπρου και ειδικότερα η Βιβλιοθήκη του, έχει καθιερωθεί μέσα από την πορεία του, στην αντίληψη της τοπικής κοινωνίας ως ο αξιόπιστος φορέας ψηφιοποίησης, οργάνωσης, διαφύλαξης και διάδοσης της ιστορικής μνήμης του τόπου.

Είναι γι' αυτό το λόγο που μερικές πολύ σημαντικές ιδιωτικές συλλογές και αρχεία που περιλαμβάνουν ιστορικά ντοκουμέντα, έχουν περιέλθει στην κατοχή της ΒΠΚ, αφού οι κάτοχοι τους τα έχουν εμπιστευθεί σε αυτήν.

Η ΒΠΚ στη προσπάθεια της για την επικοινωνιακότερη αξιοποίηση αυτών των συλλογών και αρχείων προς όφελος τόσο της ακαδημαϊκής κοινότητας όσο και της ευρύτερης κοινωνίας, δημιούργησε κάποιες ξεχωριστές βάσεις ανά θεματική κατηγορία (π.χ. την «Ηλεκτρονική Βιβλιοθηκονομική Βάση - e-BIBA») και τη βάση «Ιστορική Ψηφιακή Βάση για την περίοδο 1950-1960»), ενώ σχεδιάζει και τη δημιουργία της βάσης με τα αρχεία σημαντικών πολιτικών προσώπων της Κυπριακής Δημοκρατίας, βάση με βιογραφικά παλαιών πολεμιστών κ.ά.

ΣΥΛΛΟΓΕΣ ΚΑΙ ΑΡΧΕΙΑ²¹ ΙΣΤΟΡΙΚΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ 1950-1960

Στην κατοχή της ΒΠΚ έχουν περιέλθει δύο πολύ σημαντικές συλλογές και ένα αρχείο με σπάνια έγγραφα και άλλο υλικό για την περίοδο 1950-1960:

1. Η Συλλογή του Συμβουλίου Ιστορικής Μνήμης Αγώνα ΕΟΚΑ, 1955-1959 (ΣΙΜΑΕ).
2. Η συλλογή τεκμηρίων για την ΕΟΚΑ ενός ανώνυμου «Βρετανού Στρατιωτικού 1955-1959».
3. Το Αρχείο του «Σάββα Λοϊζίδη».

Η σημαντικότητα της ιστορικής περιόδου 1950-1960 για την Κύπρο

Η ιστορική περίοδος 1950-1960 είναι πολύ σημαντική για την Κύπρο. Η αρχή της δεκαετίας που εξετάζουμε βρίσκει την Κύπρο υπό Βρετανική κατοχή και κατά τη διάρκειά της συνέβησαν πολύ σημαντικά ιστορικά γεγονότα, όπως η διεξαγωγή του Ενωτικού δημοψηφίσματος,²² η προκατασκευαστική οργάνωση της ΕΟΚΑ²³ σε Αθήνα και Κύπρο, η διεξαγωγή ένοπλου αντάρτικου αγώνα στην Κύπρο εναντίον των Βρετανών, οι συμφωνίες Ζυρίχης-Λονδίνου και η ανακήρυξη της Κύπρου ως ανεξάρτητο κράτος (Σπανός, 1996).

Παρουσίαση των συλλογών και του αρχείου

1. Συλλογή Ιστορικών Τεκμηρίων του Συμβουλίου Ιστορικής Μνήμης Αγώνα ΕΟΚΑ 1955-1959 (ΣΙΜΑΕ)

Το 2005 είχε ήδη ολοκληρωθεί με επιτυχία το έργο της ψηφιοποίησης των αρχείων του Κέντρου Επιστημονικών Ερευνών (Ανδρέου & Ζέρβας, 2003) και είχε ήδη αρχίσει να γνωστοποιείται η πολιτική της ΒΠΚ για δημιουργία ψηφιακών νησίδων. Στο πλαίσιο αυτό αντιπροσωπία του ΣΙΜΑΕ προσέγγισε τη ΒΠΚ, βολιδοσκοπώντας την κατά πόσο θα ενδιαφερόταν να ψηφιοποιήσει τις συλλογές του ΣΙΜΑΕ που περιλάμβαναν ιστορικά τεκμήρια για τον αγώνα της ΕΟΚΑ 1955-1959. Μεταξύ των δύο μερών υπογράφηκε επίσημη συμφωνία μέσα στο 2006, η οποία προνοούσε ότι «*Το ΣΙΜΑΕ δεσμεύεται έναντι του Πανεπιστημίου Κύπρου και εκχωρεί τα μη αποκλειστικά δικαιώματα χρήσης, πρόσβασης και διαφύλαξης του ψηφιοποιημένου υλικού στη Βιβλιοθήκη Πανεπιστημίου Κύπρου, ενώ παράλληλα διατηρεί αντίγραφα του ψηφιακού υλικού που του παραδίδει η Βιβλιοθήκη Πανεπιστημίου Κύπρου στις εγκαταστάσεις του ΣΙΜΑΕ. Το Πανεπιστήμιο Κύπρου δεσμεύεται να εγκαταστήσει στις υπολογιστικές υποδομές της Βιβλιοθήκης*

²¹ Δεδομένου ότι γενικά υπάρχει μια σύγχυση και μια ασάφεια για την ακριβή ερμηνεία των όρων «αρχείο» και «συλλογή» υπήρξε μεγάλος προβληματισμός από τους συγγραφείς της παρούσας εισήγησης κατά πόσον οι τρεις περιπτώσεις που αναλύονται εμπίπτουν στην κατηγορία των «αρχείων» ή των «συλλογών». Προσπαθώντας να είμαστε όσο το δυνατό πιο επιστημονικά ορθοί, αποφασίσαμε να υιοθετήσουμε τον ορισμό του Ανδρέα Φ. Μπάγια «*Συλλογή τεκμηρίων είναι η συγκέντρωση τεκμηρίων γύρω από ένα κοινό σημείο, όπως είναι ένα θέμα, ένα πρόσωπο, μια περιοχή, μια περίοδος. Σε αντίθεση δηλαδή με το αρχειακό σύνολο που έχοντας δημιουργηθεί κατά τρόπο φυσικό και αυτόματο, διαθέτει τεκμηριωτική αξία, η συλλογή έχει δημιουργηθεί κατά τρόπο τεχνητό, προκειμένου να ικανοποιήσει ερευνητικά ή απλώς συλλεκτικά ενδιαφέροντα.*» (Μπάγιας, 1998). Σε παλιότερες αναφορές και δημοσιεύσεις μας η συλλογή του ΣΙΜΑΕ αναφέρεται (και) ως αρχείο.

²² Στις 15 Ιανουαρίου του 1950 πραγματοποιήθηκε στην Κύπρο δημοψήφισμα με βάση το οποίο, το 95.7% του εκλογικού σώματος (ανάμεσά τους και αρκετοί Τουρκοκύπριοι) ψήφισαν υπέρ της ένωσης της Κύπρου με την Ελλάδα.

²³ Εθνική Οργάνωση Κυπρίων Αγωνιστών. Άρχισε την δράση της την 1^η Απριλίου 1955 και συνέχισε τον ένοπλο αγώνα για απελευθέρωση της Κύπρου από τους Βρετανούς και ένωσή της με την Ελλάδα, μέχρι το 1959. Πολιτικός αρχηγός της ΕΟΚΑ ήταν ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος ο Γ' και στρατιωτικός αρχηγός ο Κύπριος αξιωματικός του Ελληνικού Στρατού, Γεώργιος Γρίβας Διγενής.

Πανεπιστημίου Κύπρου το σύνολο του ψηφιοποιημένου υλικού και να προσφέρει τοπικά και εξ αποστάσεως πρόσβαση σε χρήστες μέσω των ιστοσελίδων της Βιβλιοθήκης του Πανεπιστημίου Κύπρου και να δρα ως διαθέτης των ψηφιακών αρχείων του ΣΙΜΑΕ».

Όσον δε αφορά τα πνευματικά δικαιώματα, στο συμφωνηθέν έγγραφο δηλώνεται ξεκάθαρα ότι: «Τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας των αποτελεσμάτων του έργου ανήκουν και παραμένουν στο ΣΙΜΑΕ, το οποίο είναι ο κάτοχος των αρχείων. Ούτε η Βιβλιοθήκη Πανεπιστημίου Κύπρου ούτε τα απασχολούμενα στο έργο άτομα έχουν δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας επί των παραγόμενων αποτελεσμάτων. Υπεύθυνο για το περιεχόμενο των ψηφιακών αρχείων παραμένει το ΣΙΜΑΕ. Κατ' ουδένα τρόπο η Βιβλιοθήκη Πανεπιστημίου Κύπρου και εν γένει το Πανεπιστήμιο Κύπρου ευθύνονται για το περιεχόμενο των αρχείων».²⁴

Ως στόχος του έργου έχει οριστεί η διάσωση της ιστορικής μνήμης του αγώνα της ΕΟΚΑ, καθώς και η συλλογή και διάθεση υλικού σχετικού με τον αγώνα στις μεταγενέστερες γενιές ερευνητών και ιστορικών.

Η συλλογή αποτελείται από πλούσιο και μοναδικό υλικό σε διάφορες μορφές (έντυπο, ηχητικό, οπτικοακουστικό και φωτογραφικό).

Μέχρι σήμερα έχουν ψηφιοποιηθεί και διατίθενται ελεύθερα μέσω του διαδικτύου:

- 2.140 φωτογραφίες που παρουσιάζουν σημαντικές στιγμές, τοποθεσίες και πρόσωπα που έλαβαν μέρος στον απελευθερωτικό αγώνα. Η τεκμηρίωση του υλικού συνεχίζεται με τη συνδρομή αγωνιστών της ΕΟΚΑ.
- 28 έντυπες εκδόσεις. Το έντυπο υλικό αποτελείται από εκδόσεις του *Ιδρύματος Απελευθερωτικού Αγώνα ΕΟΚΑ* και του *Συμβουλίου Ιστορικής Μνήμης Αγώνα ΕΟΚΑ 1955-59*. Στις εκδόσεις συγκεντρώνονται μαρτυρίες και σκέψεις αγωνιστών, που δίνουν σημαντικές πληροφορίες για την εποχή.
- 530 κασέτες ήχου. Το ηχητικό υλικό αποτελείται από μαγνητικές ταινίες που περιλαμβάνουν συνεντεύξεις αγωνιστών και εκπομπές ραδιοφώνου με θέμα τον αγώνα της ΕΟΚΑ. Η προετοιμασία, η έναρξη και η εξέλιξη του αγώνα της ΕΟΚΑ, πρωτογενείς μαρτυρίες και αναμνήσεις αγωνιστών αποτυπώνονται σε αυτό το υλικό, καταγράφοντας τα γεγονότα και τις αξίες της εποχής.
- 435 βιντεοταινίες. Το τηλεοπτικό υλικό αποτελείται από 435 ταινίες και περιλαμβάνει εκπομπές, συνεντεύξεις και αφιερώματα σε αγωνιστές και στον αγώνα της ΕΟΚΑ. Περιλαμβάνονται μεταξύ άλλων, ντοκιμαντέρ, ομιλίες του αρχηγού της ΕΟΚΑ Γεώργιου Γρίβα Διγενή, οι Συμφωνίες Ζυρίχης-Λονδίνου, καθώς και γεγονότα που διαδραματίστηκαν κατά τη διάρκεια αλλά και μετά τον αγώνα της ΕΟΚΑ, όπως τα αποτύπωσε ο τηλεοπτικός φακός της εποχής.

Η συλλογή ιστορικών τεκμηρίων του ΣΙΜΑΕ συνεχίζει να εμπλουτίζεται με νέο υλικό και η ψηφιοποίηση συνεχίζεται.

2 . Συλλογή ντοκουμέντων ανώνυμου «Βρετανού Στρατιωτικού 1955-1959»

Η συλλογή αυτή ανήκε σε έναν άγνωστο αποθανόντα παλαίμαχο στρατιωτικό, ο οποίος υπηρέτησε κατά την περίοδο 1955-1959 στην Κύπρο και ο οποίος φαίνεται ότι είχε πρόσβαση σε σημαντικά έγγραφα της εποχής. Τα έγγραφα της συλλογής έπεσαν στα χέρια μιας Ιρλανδής, η οποία απέκτησε το σπίτι του στρατιωτικού στο Δουβλίνο μετά το θάνατο του. Ευτυχώς, η γυναίκα που ανακάλυψε τα έγγραφα αναγνώρισε την αξία τους και αποφάσισε να τα δώσει κάπου ώστε να αξιοποιηθούν. Μέσω του διαδικτύου εντόπισε την ιστοσελίδα της ΒΠΚ και αφού είδε ότι αυτή ασχολείται με το θέμα, έστειλε τα έγγραφα ταχυδρομικώς μέσα σε ένα πακέτο στην Βιβλιοθήκη

²⁴ Πρόταση-Σύμβαση Ερευνητικού Προγράμματος της Βιβλιοθήκης Πανεπιστημίου Κύπρου προς το Συμβούλιο Ιστορικής Μνήμης Αγώνα ΕΟΚΑ 1955-1959 για τη Δημιουργία Ψηφιακής Βιβλιοθήκης των Αρχείων του ΣΙΜΑΕ, Λευκωσία, 2006, σ. 20.

του Πανεπιστημίου Κύπρου με δικά της έξοδα. Το όλο θέμα έκανε αίσθηση και έτυχε δημοσιότητας σε Ελλάδα και Κύπρο (Μιχαηλίδης, 2009; Τζάνη, 2009).

Η συλλογή περιλαμβάνει 152 έγγραφα της εποχής, προκηρύξεις της ΕΟΚΑ, φυλλάδια, προπαγανδιστικά φυλλάδια των βρετανών κ.ά. Τα έγγραφα έχουν ψηφιοποιηθεί και αφού τύχουν της κατάλληλης επεξεργασίας και τεκμηρίωσης με τη βοήθεια επιστημόνων του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Κύπρου, θα ενσωματωθούν στη βάση με τα «Αρχεία της Ιστορικής Περιόδου 1955-1960».

3. Αρχείο Σάββα Λοϊζίδη

Ο Σάββας Λοϊζίδης ήταν ελληνοκύπριος δικηγόρος και πολιτικός εγκατεστημένος στην Αθήνα μετά την εξορία του από τις Βρετανικές δυνάμεις για τη συμμετοχή του στα Οκτωβριανά επεισόδια του 1931.²⁵ Ήταν από τους πρωτεργάτες της προπαρασκευής της ΕΟΚΑ και ήταν και ο σύνδεσμος της οργάνωσης με τον τότε πρωθυπουργό της Ελλάδας Αλέξανδρο Παπάγο. Το 1955 ο Λοϊζίδης εκλέχθηκε βουλευτής Αθηνών με το συνδυασμό του Κωνσταντίνου Καραμανλή. Υπηρέτησε και ως εκπρόσωπος της Ελλάδας στον ΟΗΕ, αγωνιζόμενος πάντα για τη δικαίωση της ιδιαίτερής του πατρίδας Κύπρου (Λοϊζίδης, 1980).

Τον Οκτώβριο του 2005, κατά τη διάρκεια του Επιστημονικού Συνεδρίου με αφορμή τα 50 χρόνια από την ίδρυση της ΕΟΚΑ που έγινε στο Πανεπιστήμιο Κύπρου, παρουσιάστηκε εισήγηση που αφορούσε τη συμφωνία μεταξύ της ΒΠΚ και του ΣΙΜΑΕ για ψηφιοποίηση του αρχειακού υλικού του ΣΙΜΑΕ (Τσιμπόγλου, Ζέρβας & Ανδρέου, 2006). Στην ανάπαυλα του συνεδρίου, η θυγατέρα του Σάββα Λοϊζίδη - που ήταν παρούσα στην εκδήλωση - ανακοίνωσε δημόσια ότι δωρίζει στο Πανεπιστήμιο Κύπρου το αρχείο του πατέρα της.

Το αρχείο του Λοϊζίδη αποτελείται από σπάνια έγγραφα και αλληλογραφία μεταξύ του ίδιου και των Μακαρίου και Γρίβα. Περιλαμβάνει επίσης σπάνιες φωτογραφίες από την πολιτική δράση του Λοϊζίδη αλλά και φωτογραφίες με λαογραφικά στοιχεία της εποχής από Ελλάδα, Κύπρο και αλλού. Τα έγγραφα βρίσκονται αυτή την περίοδο υπό επεξεργασία από το Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Κύπρου και θα δοθούν σύντομα στη ΒΠΚ για ψηφιοποίηση και ένταξή τους στη βάση με τα «Αρχεία της Ιστορικής Περιόδου 1950-1960». Οι φωτογραφίες της συλλογής άρχισαν να ψηφιοποιούνται και να διατίθενται ελεύθερα στο διαδίκτυο από την ιστοσελίδα της ΒΠΚ.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΥΛΙΚΟΥ ΤΩΝ ΔΥΟ ΣΥΛΛΟΓΩΝ ΚΑΙ ΤΟΥ ΑΡΧΕΙΟΥ

Το υλικό παρουσιάζει ανομοιογένεια όσον αφορά στη μορφή του, στα πνευματικά δικαιώματα και στην πολιτική πρόσβασης σε αυτό. Έχει όμως, κοινή θεματολογία, αφού όλο έχει σχέση με τις ιστορικές και πολιτικές εξελίξεις της περιόδου 1950-1960 στην Κύπρο.

Μορφή του υλικού

Η συλλογή του ΣΙΜΑΕ περιλαμβάνει βίντεο, ηχητικό υλικό, φωτογραφίες και έντυπα (κυρίως βιβλία και ενημερωτικά έντυπα – εκδόσεις του ΣΙΜΑΕ). Το αναλογικό υλικό (κασέτες, βιντεοκασέτες, έντυπα και φωτογραφίες) παραμένει στη κυριότητα του ΣΙΜΑΕ και φυλάγεται στους χώρους του Συμβουλίου.

²⁵ Τον Οκτώβριο του 1931 πραγματοποιήθηκε στη Λευκωσία εξέγερση των Ελληνοκυπρίων ενάντια στη βρετανική κατοχή, που οδήγησε σε αιματηρά επεισόδια και στο κάψιμο του βρετανικού Κυβερνείου. Οι πρωτεργάτες των επεισοδίων συνελήφθησαν και εξορίστηκαν από το νησί.

Η συλλογή τεκμηρίων του «Βρετανού στρατιωτικού» περιλαμβάνει αποκλειστικά έντυπο υλικό της εποχής (μαζί με ένα πανό του οποίου η φωτογραφία θα συμπεριληφθεί στην ψηφιακή συλλογή).

Το αρχείο Λοϊζίδη περιλαμβάνει μόνο έντυπο υλικό, και φωτογραφίες. Το έντυπο υλικό αποτελείται κυρίως από αλληλογραφία που είχε ο ιδιοκτήτης του αρχείου με σημαντικές προσωπικότητες της εποχής, ανακοινώσεις, αποκόμματα εφημερίδων, κλπ.

Σε ότι αφορά την οργάνωση της φυσικής μορφής των τεκμηρίων τα οποία θα παραμείνουν στη κατοχή της ΒΠΚ, κύριος στόχος είναι να κρατηθεί η ακεραιότητα του αρχείου/συλλογής όπως έφτασε στη Βιβλιοθήκη, προκειμένου να παραμείνει αναλλοίωτη η (τυχόν) σύνδεση μεταξύ των τεκμηρίων αλλά και ο δεσμός τους με τη δραστηριότητα που τα δημιούργησε.

Η οργάνωση του υλικού στη φυσική του μορφή περιλαμβάνει τις εξής διαδικασίες: α) καταγραφή του υλικού (σε επίπεδο αρχειακού συνόλου, όγκου, είδος υλικού κτλ.), β) απόδοση ταυτότητας τεκμηρίων (αποτελείται συνήθως από γράμματα και αύξοντα αριθμό), γ) καταγραφή και έλεγχο των πληροφοριών που πρόκειται να χρησιμοποιηθούν ως περιγραφικά στοιχεία (τα στοιχεία αυτά θα μας χρησιμεύσουν στον προσδιορισμό, στη διαχείριση, στον εντοπισμό και στην κατανόηση του αρχειακού υλικού), σύμφωνα με το πρότυπο ISAD (G).²⁶ Το πρότυπο ISAD(G) επιλέχθηκε επειδή, εκτός του ότι είναι φτιαγμένο ειδικά για περιγραφή αρχείων, τα πεδία του καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα πληροφοριών, το οποίο μπορεί να χρησιμοποιηθεί και να καλύψει άλλα πρότυπα όπως το Dublin Core.

Το υλικό, όπου χρειάζεται τυγχάνει συντήρησης και αφού ψηφιοποιηθεί φυλάσσεται κάτω από τις ενδεικνυόμενες - κατάλληλες συνθήκες.

Πνευματικά δικαιώματα

Τα πνευματικά δικαιώματα του αρχείου του ΣΙΜΑΕ εξακολουθούν να ανήκουν στο Συμβούλιο Ιστορικής Μνήμης Αγώνα ΕΟΚΑ, το οποίο έχει παραχωρήσει «το μη αποκλειστικό δικαίωμα» διάθεσης του ψηφιοποιημένου υλικού του από τη ΒΠΚ. Πρόβλημα προέκυψε με κάποια βίντεο τα οποία ανήκουν σε συγκεκριμένους τηλεοπτικούς σταθμούς. Με κάποια κανάλια επήλθε συμφωνία και το υλικό παραχωρήθηκε στο ΣΙΜΑΕ και στη ΒΠΚ για ψηφιοποίηση και διάθεσή του. Τα βίντεο για τα οποία δεν επήλθε συμφωνία, ψηφιοποιήθηκαν αλλά δε διατίθενται στο ευρύ κοινό. Αντίθετα, τα πνευματικά δικαιώματα της συλλογής του «Βρετανού Στρατιωτικού» και του αρχείου «Λοϊζίδη» ανήκουν πλέον στο Πανεπιστήμιο Κύπρου.

Προσβασιμότητα

Ανάμεσα στο υλικό που συμπεριλαμβάνεται στη συλλογή του ΣΙΜΑΕ υπάρχουν και κάποιες συνεντεύξεις (βιντεογραφημένες και ηχογραφημένες), οι οποίες περιλαμβάνουν πολύ ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα, νοουμένου ότι κάποιοι οι οποίοι δίνουν τις συνεντεύξεις ή άτομα στα οποία αναφέρονται οι συνεντεύξεις βρίσκονται ακόμα εν ζωή. Τα τεκμήρια αυτά έχουν ψηφιοποιηθεί, αλλά δεν είναι προσβάσιμα - προς το παρόν τουλάχιστον - στο ευρύ κοινό. Την ευθύνη αποδέσμευσης αυτών των πληροφοριών έχει η διεύθυνση του ΣΙΜΑΕ.

Το αρχείο του άγνωστου Βρετανού στρατιωτικού έχει ψηφιοποιηθεί και αφού τεκμηριωθεί και σχολιαστεί από καθηγητές του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Κύπρου θα διατεθεί ελεύθερα στο διαδίκτυο. Η ανάγκη για σχολιασμό κάποιων τουλάχιστον προκηρύξεων και διαταγών της ΕΟΚΑ προέκυψε, κυρίως, από την υποψία ότι ορισμένες από αυτές είναι ψεύτικες και προπαγάνδα των Βρετανών (Παπαπολυβίου, 2009).

Τα έγγραφα του αρχείου Λοϊζίδη αφού μελετηθούν από τους καθηγητές του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Κύπρου, θα ψηφιοποιηθούν και θα διατεθούν

²⁶ General International Standard Archival Description. <http://www.ica.org/en/node/30000>

ελεύθερα στο διαδίκτυο. Οι φωτογραφίες του ίδιου αρχείου ψηφιοποιούνται και είναι διαθέσιμες στο κοινό.

Το περιεχόμενο των συλλογών και του αρχείου είναι πολύ σημαντικό, αλλά η προσβασιμότητα του και η διάθεσή του μέσω διαδικτύου είναι ίσως σημαντικότερη (Odlizko, 2001). Για το λόγο αυτό, η ΒΠΚ ξεκίνησε την ψηφιοποίηση των αρχείων, την τεκμηρίωση και οργάνωσή τους σε ειδικό λογισμικό διαχείρισης ψηφιακού υλικού (Greenstone digital library software²⁷) και τη διάθεση τους στους ενδιαφερόμενους μέσω των εξυπηρετητών (servers) του Πανεπιστημίου Κύπρου.

Θεματολογία

Η θεματολογία και των συλλογών και του αρχείου εντάσσεται στην ευρύτερη θεματική ενότητα «Κυπριακή ιστορική περίοδος 1950-1960». Η συλλογή του ΣΙΜΑΕ ασχολείται αποκλειστικά με την ιστορία της ΕΟΚΑ, τα μέλη και τη δράση της κατά την περίοδο 1955-1959. Η συλλογή του Βρετανού Στρατιωτικού αποτελείται αποκλειστικά από ιστορικά έγγραφα που συνέλεξε ο στρατιωτικός που υπηρετούσε τη θητεία του στην Κύπρο μεταξύ των ετών 1955-1959.

Στο αρχείο Λοϊζίδη υπάρχουν ιστορικά έγγραφα και πηγές από το 1930 μέχρι το 1980, αλλά τα περισσότερα και σημαντικότερα έγγραφα είναι από την περίοδο 1950-1960. Σε αυτά υπάρχουν σημαντικά τεκμήρια για την πολιτική ζωή σε Ελλάδα και Κύπρο την εποχή εκείνη. Στο ίδιο αρχείο, εκτός από τις ιστορικές φωτογραφίες, υπάρχουν και λαογραφικού ενδιαφέροντος φωτογραφίες οι οποίες αφού ψηφιοποιηθούν, θα αξιοποιηθούν καταλλήλως.

ΑΛΛΗΛΟΣΥΝΔΕΣΗ ΤΩΝ ΣΥΛΛΟΓΩΝ ΚΑΙ ΤΟΥ ΑΡΧΕΙΟΥ ΚΑΙ ΔΙΑΘΕΣΗ ΤΟΥΣ ΜΕΣΩ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ

Η ΒΠΚ, αφού ψηφιοποίησε τις πιο πάνω συλλογές και το αρχείο, τα συνέδεσε σε μια κοινή ηλεκτρονική βάση για να μπορούν να αναζητούνται ταυτόχρονα, αλλά και ξεχωριστά. Στη βάση αυτή, θα συνδεθούν και άλλα σχετικά αρχεία, τα οποία πιθανόν να αποκτηθούν στο μέλλον.

Στόχος είναι οι συλλογές και τα αρχεία που θα αποτελέσουν μέρος της ηλεκτρονικής βάσης, να αλληλοσυμπληρώνονται και να υπάρχει πλήρης κάλυψη όλων των γεγονότων της ιστορικής περιόδου 1950-1960, από όλες τις οπτικές γωνίες. Με μια αναζήτηση ο χρήστης θα μπορεί να ψάχνει και να ανακτά πληροφορίες για το θέμα που τον ενδιαφέρει από διαφορετικές συλλογές και αρχεία καθώς και διαφορετικά είδη υλικού. Κάνοντας αναζήτηση κάποιος για παράδειγμα, με τη λέξη «Γρίβας», μπορεί να ανακτήσει φωτογραφίες, ηχητικό υλικό, βίντεο και έντυπο υλικό που αναφέρονται στον αρχηγό της ΕΟΚΑ από τη συλλογή του ΣΙΜΑΕ, προκηρύξεις και διαταγές του Γρίβα από τη συλλογή τεκμηρίων του «Βρετανού στρατιωτικού» καθώς και επιστολές που έγραψε ο ίδιος προς τον Λοϊζίδη αλλά και άλλες επιστολές του αρχείου «Λοϊζίδη» που έγραψαν άλλοι και υπάρχει αναφορά στο όνομα του Γρίβα.

Η Ηλεκτρονική Βάση προσφέρει πρωτογενείς πηγές οι οποίες θα διασταυρώνονται μεταξύ τους και θα αντιπαραβάλλονται με μεταγενέστερες αφηγήσεις και κείμενα από τις συλλογές και τα αρχεία που έχουν ψηφιοποιηθεί, αλλά και με βιβλία και άλλο υλικό από τη συλλογή της ΒΠΚ.

²⁷ www.greenstone.org

ΤΕΧΝΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

Ψηφιοποίηση

Η Ψηφιοποίηση πραγματοποιήθηκε στους χώρους της Βιβλιοθήκης του Πανεπιστημίου Κύπρου, όπου το ειδικά διαμορφωμένο εργαστήριο Ψηφιοποίησης ανέλαβε τη διαδικασία παραλαβής, ελέγχου, επεξεργασίας και τεκμηρίωσης του υλικού.

Για την ψηφιοποίηση χρησιμοποιήθηκε κατάλληλος εξοπλισμός, όπως κονσόλα μετατροπής αναλογικής μορφής ήχου σε ψηφιακή, σαρωτής εγγράφων, φωτογραφιών και αρνητικών, εξοπλισμός για μετατροπή μαγνητοσκοπημένου υλικού σε ψηφιακή μορφή, λογισμικά επεξεργασίας και μετατροπής μορφοτύπων κτλ.

Το υλικό μετατράπηκε αρχικά σε ασυμπίεστη ψηφιακή μορφή (.wav για ήχο, .avi για μαγνητοσκοπημένο υλικό, .tiff για φωτογραφίες και έγγραφα).

Ακολούθως, μετά από κατάλληλη επεξεργασία για βελτίωση της ποιότητας των ψηφιακών αρχείων για σκοπούς ευκολότερης διαχείρισης τους, μετατράπηκαν σε συμπιεσμένες μορφές, όπως .mp3 για ήχο, .mpeg για μαγνητοσκοπημένο υλικό και .jpeg ή html για φωτογραφίες και έγγραφα.

Όλο το έντυπο υλικό, αφού ψηφιοποιήθηκε, πέρασε από τη διαδικασία της οπτικής αναγνώρισης χαρακτήρων (OCR), έτσι ώστε να παρέχεται η δυνατότητα της αναζήτησης στο πλήρες κείμενο. Το αποτέλεσμα της διαδικασίας OCR χρησιμοποιείται για αναζήτηση στο πλήρες κείμενο (text under the image) και η απόδοσή του κρίνεται απόλυτα ικανοποιητική. Πρόβλημα παρουσιάστηκε με κάποια πολυτονικά κείμενα καθώς και με κάποια χειρόγραφα τα οποία δύσκολα αναγνωρίζονταν από το OCR.

Όλο το ψηφιοποιημένο υλικό αποθηκεύτηκε στους εξυπηρετητές (servers) της ΒΠΚ. Ειδικά τα ψηφιακά τεκμήρια από τη συλλογή του ΣΙΜΑΕ αποθηκεύτηκαν και σε εξωτερικούς σκληρούς δίσκους, καθώς και σε ψηφιακούς δίσκους και δόθηκαν στο Ίδρυμα.

Τεκμηρίωση και μεταδεδομένα

Η τεκμηρίωση έγινε σύμφωνα με το πρότυπο Dublin Core. Υλικό με ελλιπή ή καθόλου στοιχεία έτυχε επεξεργασίας και μελέτης από το προσωπικό της ΒΠΚ, το οποίο και ανέλαβε την τεκμηρίωσή του και τη δημιουργία μεταδεδομένων.

Προβλήματα όπως η έλλειψη πληροφοριών και ο διαχωρισμός πολλαπλών ανατυπώσεων που αντιμετωπίστηκαν κυρίως στο φωτογραφικό υλικό, επιλύθηκαν με τη βοήθεια ιστορικών του Πανεπιστημίου Κύπρου αλλά και την άμεση εμπλοκή ανθρώπων που έζησαν τα γεγονότα που απεικονίζονται στις φωτογραφίες, οι οποίοι και βοήθησαν στην αναγνώριση προσώπων και γεγονότων. Οι φωτογραφίες αριθμήθηκαν, εκτυπώθηκαν σε τόμους συνοδευόμενες από δελτία πληροφορητών και κυκλοφόρησαν στους χώρους που συναντώνται άνθρωποι που βίωσαν τα γεγονότα της ιστορικής περιόδου για συγκέντρωση των στοιχείων που λείπουν. Η διαδικασία αναγνώρισης και πληρέστερης τεκμηρίωσης ακόμα συνεχίζεται.

Παροχή ελεύθερης πρόσβασης για τη συλλογή του ΣΙΜΑΕ δόθηκε στο κοινό στα τέλη του 2008. Τότε προέκυψαν αιτήματα χρηστών τα οποία η ΒΠΚ φρόντισε να ικανοποιήσει (π.χ. μετάφραση των τίτλων στην αγγλική γλώσσα).

Λογισμικό

Το λογισμικό σύστημα που επιλέχτηκε από τη ΒΠΚ για τη διαχείριση του ψηφιακού της υλικού είναι το Greenstone.

Η επιλογή αυτή έναντι άλλων λογισμικών συστημάτων που χρησιμοποιεί η ΒΠΚ (ADVANCE και ABEKT) έγινε για τους εξής λόγους:

1. Το ADVANCE της Geac, το οποίο είναι και το κεντρικό σύστημα της ΒΠΚ, έχει σταματήσει να αναπτύσσεται. Ως εκ τούτου, η ΒΠΚ βρίσκεται σε φάση αναζήτησης νέου λογισμικού συστήματος. Επίσης το ADVANCE (όπως και άλλα ανάλογα συστήματα) δεν υποστηρίζει αναζήτηση στο πλήρες κείμενο ενός ψηφιοποιημένου τεκμηρίου. Ένα άλλο πρόβλημα του ADVANCE είναι ότι δεν υποστηρίζει το πρότυπο UNICODE για τους ελληνικούς χαρακτήρες, κάτι που προκαλεί πρόβλημα στη μεταφορά των δεδομένων και στην προσπάθεια διαλειτουργικότητας του με άλλα συστήματα.
2. Το λογισμικό ABEKT χρησιμοποιείται από τη ΒΠΚ ως βοηθητικό σύστημα. Σε αυτό η ΒΠΚ διατηρεί κάποιες ψηφιακές της συλλογές και το χρησιμοποίησε και σε περιπτώσεις όπου δεν υπάρχει η ανάγκη για αναζήτηση εντός του πλήρους κειμένου, π.χ. για τα ηχητικά αρχεία και τις φωτογραφίες του Κέντρου Επιστημονικών Ερευνών – ΚΕΕ (Ανδρέου & Ζέρβας, 2003) αφού η διασύνδεση της εγγραφής με το ψηφιοποιημένο αρχείο γίνεται μόνο μέσω εξωτερικού συνδέσμου (link, στο πεδίο 856 του UniMARC) – όπως και στο ADVANCE.
3. Το Greenstone επιλέχθηκε σε μια περίοδο που δεν υπήρχε μεγάλη πληροφορική υποστήριξη στη ΒΠΚ, λόγω κυρίως της ευκολότερης εγκατάστασής του έναντι άλλων λογισμικών ανοικτής πρόσβασης (Witten et al., 2005) αλλά και της άμεσης θετικής ανταπόκρισης που υπήρξε από τη διεθνή διαδικτυακή κοινότητα υποστήριξης του Greenstone σε προβλήματα που αντιμετωπίστηκαν (π.χ. ευρετηρίαση των ελληνικών χαρακτήρων). Το λογισμικό δημιουργίας ψηφιακών συλλογών ανοικτού κώδικα Greenstone έχει παραμετροποιηθεί με τρόπο ώστε να γίνεται κοινή αναζήτηση ανάμεσα στο πλήρες κείμενο του υλικού ανά συλλογή ξεχωριστά, αλλά και για όλες τις συλλογές μαζί.

ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΑ ΣΧΕΔΙΑ - ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ

Γενικά

Στις αρχές της δεκαετίας του 2000, οι βιβλιοθήκες - και ειδικά οι ακαδημαϊκές - άρχισαν λόγω ανάγκης αλλά και λόγω της επικρατούσας τάσης να ασχολούνται συστηματικά με την ψηφιοποίηση και τη δημιουργία αποθετηρίων ψηφιακού υλικού. Σε αυτό το πεδίο έγιναν πολλοί πειραματισμοί και επενδύθηκαν χρόνος και πόροι.

Λόγω των πλεονεκτημάτων που πρόσφεραν τα λογισμικά ανοικτού κώδικα (Kumar, 2007) αλλά και των αδυναμιών των παραδοσιακών συστημάτων διαχείρισης βιβλιοθηκών να υποστηρίξουν δυνατότητες αναζήτησης πλήρους κειμένου των ψηφιακών συλλογών, οι βιβλιοθήκες στράφηκαν με ενθουσιασμό προς τα λογισμικά ανοικτού κώδικα για την οργάνωση των ψηφιακών συλλογών και των αποθετηρίων τους. Οι βιβλιοθήκες, όμως, δεν έλαβαν σοβαρά υπόψη τους τη διασύνδεση των ψηφιακών πηγών με τον παραδοσιακό κατάλογο κατά την επιλογή πολιτικής καθιερωμένων όρων, επιλογής προτύπων κτλ, με αποτέλεσμα να υπάρχει ανομοιογένεια και πολύ χαμηλή διαλειτουργικότητα, ακόμα και μεταξύ συστημάτων της ίδιας βιβλιοθήκης (Πεπονάκης & Σφακάκης, 2008).

Η Ηλεκτρονική Βάση της Ιστορικής περιόδου 1950-1960

Η ψηφιακή συλλογή είναι ένας ζωντανός οργανισμός ο οποίος θα συνεχίσει να εμπλουτίζεται και να συμπληρώνεται (ποσοτικά και ποιοτικά). Στα μελλοντικά σχέδια της ΒΠΚ υπάρχουν προοπτικές για περαιτέρω ανάπτυξη της ψηφιακής Συλλογής με προσθήκη συνδέσμων (links), βιογραφικών σημειωμάτων, βιβλιογραφικών αναφορών κτλ.

Αλλαγή λογισμικού;

Η παραγωγή μιας μικρο-μεσαίου μεγέθους ψηφιακής συλλογής μπορεί να κοστίσει αρκετά σε μια βιβλιοθήκη, τόσο σε χρήματα, όσο και σε ανθρωπώρες (Πανεπιστήμιο Πατρών, 2005). Η ύπαρξη μιας σωστής υποδομής λογισμικών και υλισμικών που θα υποστηρίξουν αυτή τη διαδικασία είναι πρωταρχικής σημασίας.

- Πώς τελικά θα γίνει η επιλογή ενός συστήματος που θα ικανοποιεί τις ανάγκες μιας σύγχρονης βιβλιοθήκης;
- Πώς θα παρουσιάζονται/ανακτούνται οι ετερογενείς πληροφορίες από τις διαφορετικές πηγές;

Λαμβάνοντας υπόψη κάποια νέα δεδομένα: α) το γεγονός ότι η ΒΠΚ απέκτησε πληροφοριακή ομάδα υποστήριξης, β) το γεγονός ότι το νεοϊδρυθέν Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο Κύπρου (ΤΕΠΑΚ) εγκατέστησε και χρησιμοποιεί το DSpace, καθώς και γ) το γεγονός ότι η ΒΠΚ θα προχωρήσει σε αντικατάσταση του κυρίως συστήματος διαχείρισής της, υπάρχει προβληματισμός για το κατά πόσον θα πρέπει η ΒΠΚ να προχωρήσει σε αντικατάσταση του Greenstone.

Πιθανές λύσεις είναι:

1. Το DSpace, λόγω του γεγονότος ότι η ΒΠΚ πλέον έχει ικανοποιητική πληροφοριακή υποστήριξη αλλά και του γεγονότος ότι θα μπορεί να μοιράζεται την υποστήριξη και να συνεργάζεται και με το ΤΕΠΑΚ. Επιπλέον, σύμφωνα τουλάχιστον με τη διεθνή βιβλιογραφία, η μεταφορά των δεδομένων και μεταδεδομένων από το Greenstone στο DSpace μπορεί να πραγματοποιηθεί χωρίς ιδιαίτερα προβλήματα (Witten et al., 2005; Greenstone, 2009).
2. Η μετάβαση όλων των ψηφιακών συλλογών της ΒΠΚ σε υποσύστημα του νέου κεντρικού συστήματος διαχείρισης της ΒΠΚ, που θα είναι ειδικά σχεδιασμένο για τη διαχείριση τέτοιων συλλογών.

Το θέμα της επιλογής του καταλληλότερου λογισμικού με βάση τις πραγματικές ανάγκες και απαιτήσεις του κάθε οργανισμού είναι μια πολύ σημαντική και πολύπλοκη διαδικασία (DeRidder 2007), στην οποία ίσως δεν δόθηκε ακόμη η δέουσα σημασία από τις ελληνικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες.

Διαλειτουργικότητα βάσης με άλλα συστήματα

Η διαλειτουργικότητα της «Ηλεκτρονικής Βάσης για την Ιστορία της Κύπρου 1950-1960» με το κεντρικό σύστημα και τον ΟΡΑC της ΒΠΚ, καθώς και με άλλους καταλόγους και αποθετήρια που λειτουργούν στην Κύπρο, είναι στους άμεσους στόχους της ΒΠΚ. Με τον τρόπο αυτό όλες οι πρωτογενείς πηγές των συλλογών θα διασταυρώνονται και θα αντιπαραβάλλονται με αναφορές κειμένων και βιβλίων που διαθέτει σε έντυπη (και ηλεκτρονική) μορφή η ΒΠΚ και άλλες βιβλιοθήκες.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Εντός της κάθε βιβλιοθήκης θα πρέπει να αναπτυχθούν πολιτικές διαχείρισης του υλικού της ως ενιαίου, ανεξάρτητα από τη μορφή του και του λογισμικού στο οποίο είναι καταχωρημένο.

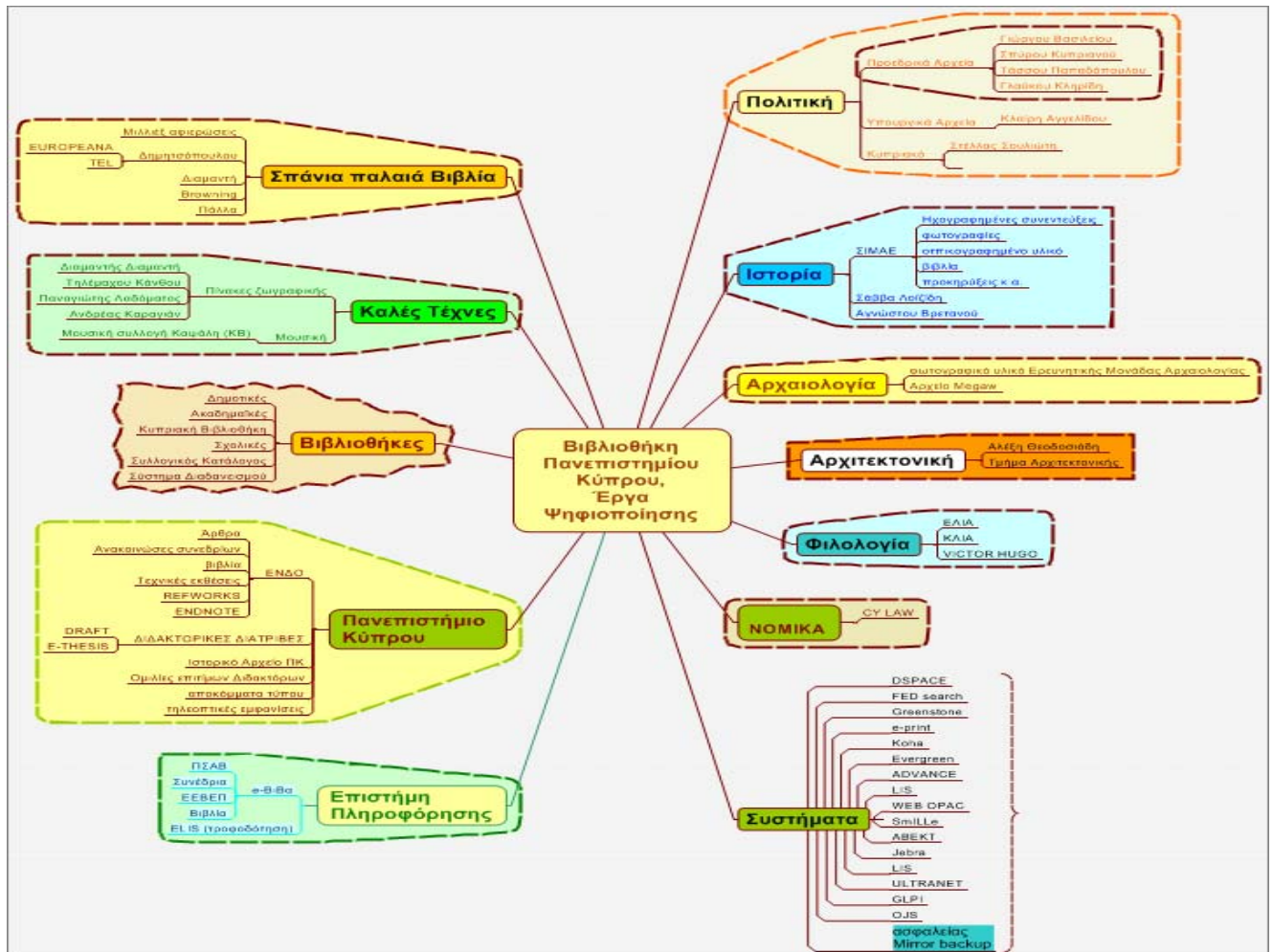
Πρέπει επίσης να υπάρχει αλληλοενημέρωση μεταξύ των βιβλιοθηκών και κοινή αξιοποίηση της γνώσης και των εμπειριών (π.χ. Ευρετήριο Ελληνικών Ψηφιακών Πηγών του Πανεπιστημίου Πατρών).²⁸

Τα ομοειδή ιδρύματα που θέλουν τους καταλόγους και τα αποθετήρια τους να «συνεργάζονται», πρέπει να αναπτύξουν καλύτερους μηχανισμούς συντονισμού μεταξύ τους

²⁸ www.lis.upatras.gr/Libworld/gr_resources_EL.php

όσον αφορά τις πολιτικές καταλογογράφησης, τη χρήση μεταδεδομένων, τους καθιερωμένους όρους κτλ. Μόνο με αυτό τον τρόπο θα μπορέσει να επέλθει συντονισμός, συνεκμετάλλευση των πηγών και αποφυγή διπλής εργασίας αλλά και κοινών λαθών (Τσιμπόγλου, Ζέρβας & Ανδρέου, 2006).

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- DeRedder, J.L. (2007). Choosing software for a digital library. *Library Hi Tech News* 24(9/10), 19-21.
- Greenstone (2009). *Greenstone tutorial exercise: moving a collection from Greenstone to Dspace*. Διαθέσιμο από: http://wiki.greenstone.org/wiki/gsdoc/tutorial/en/greenstone_to_dspace.htm, πρόσβαση στις 13/10/09.
- Kumar, V. (2007). Selection and management of open source software in libraries. In *CALIBER 2007: 5th International Convention on Automation of Libraries in Education and Research Institutions, Chandigarh, India, 8-10 February*. Διαθέσιμο από: <http://eprints.rclis.org/8739/1/OSS-selection-management.pdf>, πρόσβαση στις 13/10/09.
- Odlyzko, A. (2001). Content is not king. *First Monday* 6(2). Διαθέσιμο από: <http://firstmonday.org/htbin/cgiwrap/bin/ojs/index.php/fm/article/view/833/742>, πρόσβαση στις 13/10/09.

- Witten, I.H., et al. (2005). A bridge between Greenstone and DSpace. *D-Lib magazine* 11(9). Διαθέσιμο από <http://www.dlib.org/dlib/september05/witten/09witten.html>, πρόσβαση στις 13/10/09.
- Ανδρέου, Α.Κ. και Ζέρβας, Μ. (2003). Δημιουργία ψηφιακής βιβλιοθήκης των αρχείων του Κέντρου Επιστημονικών Ερευνών (ΚΕΕ) από τη Βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου Κύπρου. Στο *12ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, Σέρρες, 12-14 Νοε.* Διαθέσιμο από http://eprints.rclis.org/5113/2/Andreou_KEE.pdf, πρόσβαση στις 13/10/09.
- Ανδρέου, Α.Κ. (2009). Βιβλιοθήκη έχεις πακέτο. *Scripta Πτερόεντα*. Διαθέσιμο από http://libblog.ucy.ac.cy/2009/07/blog-post_06.html, πρόσβαση στις 13/10/09.
- Λοιζίδης, Σ. (1980). *Άτυχη Κύπρος: πως έζησα τους πόθους και τους καημούς της, 1910-1980*. Αθήνα: Μπεργάδη.
- Μιχαηλίδης, Χ. (2009). «Βιβλιοθήκη, έχεις πακέτο». *Ελευθεροτυπία*. 8 Ιουλ., 2009. Διαθέσιμο από <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=61562>, πρόσβαση στις 13/10/09.
- Μπάγιας, Α.Φ. (1998). *Αρχειονομία: βασικές έννοιες και αρχές: η οργάνωση των αρχείων για τη διοίκηση και την έρευνα*. Αθήνα: Κριτική.
- Πανεπιστημίου Κύπρου, Βιβλιοθήκη (1996). *Κανόνες λειτουργίας βιβλιοθήκης*. Λευκωσία: Πανεπιστήμιο Κύπρου, 1996. Διαθέσιμο από http://library.ucy.ac.cy/general_info/geninf_rules_gr.htm, πρόσβαση στις 13/10/09.
- Πανεπιστήμιο Κύπρου, Βιβλιοθήκη (2006). *Πρόταση-Σύμβαση Ερευνητικού Προγράμματος της Βιβλιοθήκης Πανεπιστημίου Κύπρου προς το Συμβούλιο Ιστορικής Μνήμης Αγώνα ΕΟΚΑ 1955-1959 για τη Δημιουργία Ψηφιακής Βιβλιοθήκης των Αρχείων του ΣΙΜΑΕ*. Λευκωσία: Πανεπιστήμιο Κύπρου, πρόσβαση στις 13/10/09.
- Πανεπιστήμιο Πατρών, Εργαστήριο Πληροφοριακών Συστημάτων Υψηλών Επιδόσεων (2005). *Ψηφιοποίηση, καλές πρακτικές και πρακτικές οδηγίες: διαχείριση έργων ψηφιοποίησης*. Διαθέσιμο από <http://digitization.hrplab.ceid.upatras.gr/index.php?action=administration&page=57>, πρόσβαση στις 13/10/09.
- Παπαπολυβίου, Π. (2009). Πόλεμος προπαγάνδας 1955-1959. *Φιλελεύθερος*, 25 Ιουλ., σ. 8.
- Πεπονάκης, Μ. και Σφακάκης, Μ. (2008). Αξιολόγηση διαλειτουργικότητας μεταδομένων μεταξύ των ιδρυματικών αποθετηρίων και των καταλόγων (OPACs) των Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. Σε *17^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, Ιωάννινα, 24-26 Σεπ.* Διαθέσιμο από <http://eprints.rclis.org/16423/1/b11.2.Peponakis.pdf>, πρόσβαση στις 13/10/09.
- Σπανός, Γ. (1996). *ΕΟΚΑ έτσι πολεμούν οι Έλληνες*. Λευκωσία: [χ.ο.].
- Τζάνη, Χ. (2009). Έχεις γράμμα απ' την ΕΟΚΑ. *Πολίτης*, 10 Ιουλ.
- Τσιμπόγλου, Φ. (2002). Άνοιγμα της Ακαδημαϊκής Βιβλιοθήκης στην τοπική κοινωνία ή προετοιμασία ενόψει της Κοινωνίας των Πληροφοριών; Η περίπτωση της Βιβλιοθήκης του Πανεπιστημίου Κύπρου. Σε *Πρακτικά 11ου Πανελληνίου Συνεδρίου Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, Λάρισα, 6-8 Νοεμβρίου*. Διαθέσιμο από http://eprints.rclis.org/5442/1/tsimpoglou_11_psab.pdf, πρόσβαση στις 13/10/09.
- Τσιμπόγλου, Φ., Ζέρβας, Μ. και Ανδρέου, Α.Κ. (2006). *Ο αγώνας της ΕΟΚΑ μέσα από τα ψηφιακά αρχεία*. Λευκωσία: Ελεύθερο Πανεπιστήμιο Κέντρου Έρευνας και Τεκμηρίωσης Σύγχρονης Ιστορίας, 24 Απρ. Διαθέσιμο από <http://eprints.rclis.org/11432/1/ΕΟΚΑ.pdf>, πρόσβαση στις 13/10/09.
- Τσιμπόγλου, Φ., Ζέρβας, Μ. και Ανδρέου, Α.Κ. (2006). Πρακτικές ψηφιοποίησης αρχείων και ανάδυση νέων πεδίων συνεργασίας Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. Σε *15^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, Πάτρα, 1-3 Νοε.* Διαθέσιμο από http://eprints.rclis.org/7635/1/Tsimpoglou_P SAB15.pdf, πρόσβαση στις 13/10/09.

Φραντζή, Μ., Ανδρέου, Α.Κ., Τσάκωνας, Γ. και Τσιμπόγλου, Φ. (2007). E-LIS, το ηλεκτρονικό αρχείο για τη Βιβλιοθηκονομία και την Επιστήμη της Πληροφόρησης: τρόποι αξιοποίησης του από την Ελληνική βιβλιοθηκονομική κοινότητα. Σε *16ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, Πειραιάς, 1-3 Οκτωβρίου 2007*. Διαθέσιμο από http://eprints.rclis.org/11611/1/16thConf_E-LIS_eprint_edition.pdf, πρόσβαση στις 13/10/09.